

„ЗАСТАВА“ издава трипут
у недељи, средом, петком
и недељом.
Цена је на годину 12 ер.
и по год. 6 ер. на чет-
врт године 3 ер. на месец 1
ер. а вред. за Аустрију,
а за Србију на годину 120
гроша на по год. 60, а на
четврт године 30. гроша.

ЗАСТАВА.

Оглав се рачунају по ок-
личини врта, које су гар-
монта заузимају, и за оваку
врсту плаћа се увек по 6
нов, за жиг увек по 30 и.
Дописи се шаљу уредниш-
тву, а предплата и оглас
администрацији „ЗАСТАВЕ“
у Нови Сад, у кући број 11 и
12 у Дунавској улици.

Број 152.

У Новоме Саду у среду 30. децембра 1870.

Год. V.

У НОВОМ САДУ 29. децембра.

Изглед беше, да ће се после божићни празника већ знати закључци конференције лондонске, која је по свима вестима из Лондона и Беча заказана била за 22. децембар. Пошто је питање, ради кога се та конференција састаје од начелне вредности, то се мислило ако се до овог времена, од момента њеног састанка, и не може сазнати све што конференција реши, али да се правац и дух рада њеног ипак дознати може. То би за цело и било до сад, да се није састанак конференције опет одложио. Овако пак мора се још која дан причекати, док не стигну ти гласови, које сваки редовно ишчекује, јер је састанак конференције одложен до 28. окт. и то као што јављају због тога, што је заступник аустро-угарски у Лондону, оболео невадно, и што се још није решила Француска хоће ли послати заступника на конференцију или не.

Но ово као да ће бити само привидни узрок томе одгађању састанка конференције, јер одмах друга, мало каснија вест јавља поуздано, да је Жил Фаур изјавио, генералу Вахбарну, да он из Париза никуда није неће, и да о конференцији лондонској ништа не зна. По томе дакле Француска неће бити заступљена на тој конференцији. Да ова одлука владе француске није могла и пре бити непозната, нарочито при крају дипломатских проговора међу силама европским о тој конференцији, није могуће; дипломатија европској већ је из раније морало бити познато, да Француска неће приступити конференцији тој, чим је од стране великих сила одбијен предлог Француске, да се и питање о успостављању мира, пред конференцију изнесе. Дакле неможе бити то узрок што је конференција одгођена за неколико дана. Болест пак заступника аустро-угарског још је изазива узрок, да би се због тога важна питања поднетица, и то така која се тичу целе Европе, одгађати морала, и то још на неколико дана само! Морају дакле дубљи узроци ту бити, који су одгађање то проузроковали. Та узроци лежаху на свој предлицу у томе, што нису велике силе споразумле још у неким споредним питањима, која у свези стоје са главним питањем ради којег ће се конференција састати, са „босфорским питањем.“ Поглавито ће бити питање пловила по Дунаву, што је одгодило састанак конференције, јер се аустро-угарска дипломатија труди око тога, да за сва времена стави ушће Дунава под међународну заштиту, држећи да је и порти у интересу, да дољив Дунав не постане ни руски ни румунски! Од овога нарочито стрепи „П. Л.“ ма да се храбри тим, што питање „дунавско“ још није догорело до новата, пошто још једнако постоји дунавска комисија, која то питање може расправљати независно, од ревизије парничког уговора, а у најгорем случају, кад би и то комисије нестало, поника би комисија држава које леже на тој реци, и која би се дакле састојала из порте, аустро-угарске и Немачке, а била би за цело тако снажна, да спречи, да се ушће Дунава у корист Русије опет — песком не засу. И „П. Л.“ нагиње већ Немачкој — наравно, јер се хоће да учини „фронт“ према Русији!

Види се дакле да је баш тога ради одгођена конференција што се у том и сличним питањима нису споразумле велике силе. С тога ће и бити да се „разболео“ заступник аустро-угарски, јер дипломатија аустро-угарској треба времена, да избере позицију какву ће заузети на конференцији, а и да развистри терен на који ће стати, јер ће се понајвише њене коже твцати последње ово конференције. У главном питању, које ће конференција решавати стоји Аустро-Угарска, Пруска, Бугарска и Италија заједно; то се сад већ знаде, и по томе снага бојазан опасности од појединих тих сила опада. Но у тим споредним питањима тек ће се споразумети, и тек после тога приступаће конференција од почетку деловања свога.

Било је говора и о томе да ће и „румунско питање“ бити изнешено на конференцију. Бар неки листови бацаше се у разлагање тога питања, но та је отар сад сасвим легла. Из Цариграда се јавља подуваним путем, да је румунско питање сасвим легло, јер је кнез Карло изјавио (!) порти, да није ни на уму имао ту намору, да се од уговором ујамчених обвеза према порти било самовољно било дру-

гам којим начином реши. Опада дакле са свим страх ових, који већ гледају у познатој ноћи кнеза Карла, распаљену ватру источног питања. Но ову вест, да је наиме то „румунско питање“ утајено, не треба сматрати, као такву, која јамчи за мир на истоку. У тој ствари нико није довољан јамач, а сила догађаја јача је од свију изјава.

Са бојног поља у Француској стижу врло озбиљни гласови. Француско оружје прати срећа у свим мањим сукобима; већих пресудних није међу тим још ни било. Али што је најглавније и најважније, Пруси су одпочели 24. окт. м. лубардати Париз са три стране: са источне, јужне, и северне. С тим што је лубардање одпочело, може се рећи да се опет један одсек данашњег немачко-француског рата приближио своје крају; дал се цело ратовање та два народа свом крају приближило — друго је питање.

Дали ће се Париз предати, дали ће га Немци отети на јуриш као што неки мисле, мораће се скоро дознати. Сад што има вести о томе, противрече једна другој. „Тајмс“ доноси један допис из Париза, који вели, да Французи немисле излагати Париз опасностима лубардања, него ће се радије предати; друге вести опет велу, да нико и не помишља на предају Париза, него да се боре до последњег човека. За случај, ако би Немци заузели неке тврђаве, то неки држе, да ће Французи и онда још продужити борбу по улицама, иза барикада које се имају подићи на ту цел. Ма који случај наступи, толико стоји, да ће се већ скоро морати решити ова не извесно ма на коју страну. Да је и немачкој војсци додијала ова извесност, види се отуда, што је један баварски војник покушавао убити краља пруског, но га непогоди, кад је нишавио на њ. Војници по свој прилици држе, да у краљевској власти стоји да се овај рат прекине, па кад он неће, онда треба сами да га на свој начин на то привољу.

ТРИ ЦАРА, ИРОД И — СПАС ИСТОЧНИ НАРОДА.

Кад би Хегл, кога Немци за свога ако не најученијег, оно за најгоростаснијег филозофа држе, данас оживио, он би ускликнуо од радости и задовољства, како се његова теорија филозофије историје у животу испуњавала. По њему је германски свет, немачки народ последњи и највиши ступан развитака рода људског; по њему је немачком народу намењено, да се поине на врхунац савршенства људског, и Пруска му је држава, у којој ће се немачка мисао, „светски абсоlutни дух“ овалотити. Сад би он видео Пруску и уз њу немачки народ на врхунцу своје. Као да се навршје световно-историјски процес, који је Хегл предкавао: победа немачког духа и народа над романским светом, који је прву световноисторијску улогу играо, и наступаше Немачке на световноисторијско позориште и владу.

Што је Гета био на пољу поезије и вештина, Хегел на пољу филозофије, то изгледа Бизмарк на пољу политике.

Чудновата коб судбине, и опет природни ток историје! Романско-француски народ, понизити у почетку столећа Немачку и у њој Пруску, и хтеде главну грану славенског света, Русију год. 1812. сломоти, а год. 1855. бар подсећи — а данас га је од Немца у својој земљи онашао подобни Божић, као оно г. 1812. у Русији. Француска хтеде католицизам и папу духовним постољем своје величине, основане споља на никаквој слави, изнутра на вероизповедном сујевељу основати — а данас је Рум у рукама олободнице Италије, и Кајаза се стрмоглави баш у оно доба, кад је себе за непогрешљивог прогласио.

Француза — онака каква је, какву је народ сам трпиа, — хтеде одржати Ирода хришћански народа у Стамболу, и хришћанске народе на истоку под турским јармом држати бар докле, док не би католицизму у наручје пао — јер би тек онда по француском мишљењу Европа јемства дао, да неће тобоже Русији пут у Цариград и преко Балкана поравнати — а данас Султан спреми од пушња Горчакљеве депеше, а народи хришћански на истоку већ се мачу и крећу.

У Грчкој је одгушила влада, која је била влада понижења и орамоте јединско, и насту-

дила је влада Комундуруса, који је критски устанак подпало, или разнаљивао.

У Романији паде министарство Јепуријана, (на србски Зеца), које је такође доба понижења романског представљало, и Јон Ђика, близанац слободњачке народне странке, обично звезда предница министарству Јона Брађана, прима крму владе у руке.

Је ли време једанпут, да се покрене источно питање, да се ослободи хришћански народи на истоку изпод варварског јарма Турског?

Је ли се родило на истоку спас хришћански народа и неће ли данашња три цара или који год од њих подказати Ироду у Стамболу рођење његово, и помоћи му, да новорођенога у постанку убије?

И овим поводом да бацимо поглед наш на две државе, од који једна велика може посредан, друга мала, може непосредан и замашан утицај на источно питање имати; од који једна меће круну на главу новоме цару, кога ће пријатељство без сумње тражити Ирод у Стамболу, и друга, која може бити колевка новоме опасу хришћански народа — њиној слободи.

Државе су те: Пруска, и Србија.

Питање је: Како би се Пруска владала према источном питању, или боље рећи према устанку хришћански народа противу Порте? То је питање у свези са даљим питањем: у каквом ће одношају бити Пруска према Аустро-Угарској, и Русији?

Има их, који држе: да ће Пруска по свршеном рату са Француском, прву прилику употребити, да Русију олаби као Француску, да ће због тога са Аустро-Угарском у окрени у обвљину савезу ступити бар док горњу цел не постигне, и да би у таквом случају подпомагала аустро-угарску политику на истоку, т. ј. да би настојавала, или да туроку одржи или да хришћанске, нарочито славенске народе на истоку Аустрији подложи, шта више да ће и само пољско питање погрнути, да Русију иза Днепра потисне, и тим на ступањ друге величине сведе.

И сам „Голос“ наводи, како је иначе ђуљиви Молтке после рата од г. 1866. рекао, да ће Пруска водити још два рата, да постигне своју цел, т. ј. да тако јака буде, да се без ње и противу њене воље неможе ни једна пушка у Европи избацити, чим би се токорсе трајни мир осигурао; један је од ти ратова, вели „Голос“ данашњи противу Француске, који ослабљавља Француску, а друга, и односно трећи и последњи да неможе бити какав други, него „источни.“ — „Голос“ не каже „пруско-руски.“

Подобне тежње приписују се Прусској и због тога, што је она још пре 1866. год. Аустрију на исток, на земље и народе у Турској упућивала, и неки држе, да је најновија депеша Бизмарка Аустро-Угарској предница пријатељске свезе са Аустро-Угарском, која не би могла бити на другом темељу основана, него на темељу сунарштва, и опреке противу Русији, јер и немачки и мађарски меридави листови изрично и отворено кажу, да Аустро-Угарска не би могла имати свезе са Прусском, или немачким царством, које би са Русијом у пријатељском одношају било.

Да ли је изглед, да ће ново немачко царство рускоме окренути леђа, противу њега алијансије тражити и рат водити?

Ово је на први поглед вероватно, већ и због тога, што нема сумње, да ће у немачком царству после овог рата почети се, и већ почиње се мичати дух слободњачки, те би по примеру и досадањи војнички држава сасвим природно било, да се унутрашњој струји на страну одлив даде; а друго, рат против Русије био би у немачком народу популаран, те би се тим и слободњачка странка у Немачкој или задовољила, или као у данашњем рату, у процесу и шкрипцу држала.

Успостављена Пољска могла би бити бедем Немачке противу Русије.

То све изгледа на први поглед — и нема сумње, да би „слободна“ Немачка тако поступала, тим више, што би на основу те политике могла наћи и додарне тачке за савршање интереса и одношаја са Француском.

Али милитарна, Бизмаркова Немачка?

Она ће се чувати тога, да загази у рат противу Русије.

Данашња руска и пруска влада природне су савезнице противу демократије, у обште

противу слободњачког, ма и монархијско-установног духа, и правца.

Веже ли немачко царство рускоме руке, то милитаризам и Бизмаркизам неби могао одољети навали слободњачког духа у немачком народу, који сав оружје носи.

Успостављена Пољска била би и по својој традицији, и по вери, и по политичним симпатијама савезница Француске, а што овакој Немачкој такође не иде у рачун.

На последку у случају рата Пруске противу Русије Француска би била природна савезница Русије у том рату, којима би се у свом интересу и Талијанска придружила, и те би силе одољеле савезу немачко-мађарско-турском; Бугарску би у сваком случају парализовала и у шкрипцу држала северна Америка.

Ми не премо ово стање ствари по томе, какво би ми желели, но какво нам се за прва времена чини.

Савез немачког царства са Аустро-Угарском на основу непријатељства противу Русије није могућан, да и не спомињемо, да би и у таквом, и то како у поспешном, тако и непоспешном случају Аустро-Угарска такви савез својом ожом и по трећи пут платила, и да би особено Угарска у непоспешном случају судбину Пољске, у поспешном случају судбину Турске искусила.

Но и кад би савез Пруске и Аустро-Угарске и поред пријатељства са Русијом могућан био, и ма и на време остварио се — тај би могао бити основан једино на интересу конзерватива, на интересу, да се владарска моћ у самој „хабсбуршкој“ монархији ојача, и разшири, али никако на овајошћу чијем, а најмање Аустро-Угарске на истоку.

Пруска не може нићи на то, да држава Аустро-Угарска тако ојача, да јој било у свези са јужном Немачком или Француском може опет у Немачкој опасан такмац, или пратилац бити.

Пруски интереси на истоку задовољени су са слободном пловишћом Дунава, Црног мери, и Дарданела, који се и без уштрба Русије, и хришћански народа задовољити могу.

Русији не може нићи у интерес, да хришћански народи на истоку Аустро-Угарској подпаду.

Савезнице Русија и Пруска оставило би Турску својој судбини, и настојавале би, да рат остане локализован, на саму Туроку, и народе у њој ограничен.

Француска, побеђена не би могла, а непобеђена, као република, не само у првом времену не би могла, него јамачно не би хтеда Наполеоновим трагом прома хришћанским народима поћи, и Турцима помоћи.

Ма о које стране дакле узели — околности су згодне за хришћанске народе, да оружаном руком што пре слободу своју од Порте извојују.

Но хоће ли хришћански народи ову згуду што пре употребити?

Ту нам око пада на Србију.

Србија је на истоку међу славенским земљама једина, којој не само да су одрешене руке, као Црној Гори, него која је такође кадра тисућима синова славенског племена десно и лево које пушку, које чебану набавити.

Но у исто време, кад телеграм доноси вести, да у Грчкој Комундурос, у Романији Јон Ђика на владу долазе — читамо једну кореспонденцију у „Аугс. обштин новинама“ о разговору дописника са једним од меридави државника у Србији, који неможе бити други, него један од двојице главни регената. Неможемо посумњати, да је разговор искрен био, јер — искреност је тамо искључена само према Србима и својима. Ту регенат на питање: „како мисли са будућности Португом,“ рече: „Порту онда чека обезбрижена будућност. Државници источни већ су се уверили (?), а увериће се и све више (на што више, кад су већ?) да је долини источнога (сасвим Видовдански) царства најбоља гаранција, кад се задовољи србско-бугарски народ. Историјско-народни препорођај овог народа неће развинуту свезе о Порт о (!) Порте неће онда бити насиљница, која мора непрестано да се бори са свима стижијама око себе, већ ће бити мирна чиниеница, којој ће обостанка допети велики србско-бугарски народ у сугласности са својом слободом... (!!) Ускром великог народа, који жини у европ-

ској Туркој, препоредиће се Порга, т. ј. цело источно царство. Ништа неће на европском истоку остати неуређено; источног питања неће више бити.“ (?) И на питање: да ли су Срби одважни, да се за ове „здраве“ идеје у вродном часу дигну? одговори му други државник: „да јесу.“

Дакле да се Срби дигну, да Султану овековце царство у Цариграду — ваљда за цену, да они пашују у Бугарској, и у самој Србији.

Волели би чути, да је тај државник био ко други, н. пр. „Вадовдан, Ван, или Ровен“ — али према таким назорима није чудо, што се дописник „Голоса“ из Галаца у бр. 333. на Србе тужи, као да хоће да владају над Бугарима, или над једним делом Бугара.

Исти дописник „Голоса“ налази највећу о преку слогу између хришћанских народа на истоку, а нарочито између Србаља и Бугара, што сваки хоће да делове суседних племена и земља на граница приграби. Ми мислимо, да томе има лека; и тај је у начелу: „да на међи разни племена, а нарочито мешовите природе, одсуду обите гласаје дотични обштина, којој савезној групи жели да припадне“, шта више, да и доцније важи закон слободе: „да обштинама, колико то без пресецања земљишта бити може, слободно буде, придружити се групи савезној, која јој се вроднија свуда.“

Ми ћемо се на ову ствар вратити — а сад желимо, да се хришћанским народима на истоку роди спас — а тај је у њиховој олози, и слободној свеви; да што скорије ред на то дође, да источни народи прогнају овога Ирода, и да међу њима буде мање регената — а још мање регената.

ПЕШТАНСКИ ВИДАРИ.

Пре две недеље дана решао је пештанска земљанска сабор, да буде — више пештански него земљански; да руши стару Пешту, а да зида нову, да гради неку широку дрвљем и цвеклом засађену, а дворовима подграђену стајају улицу, што се у Паризу зове булевар, у Бечу ринг, а пештанска је господи крстине „шугар улт“; ал не да га гради Пешта својим тропиком, него цела земља; а сва ће та лагрдија подржати своја деветак милијона.

Едем с ови новци што их Нови Сад, Сомбор, Кисач, Риђица итд. плаћа у виду земљарине, кућарине и друге харине, неће се за сада моћи потрошити ни на општинску кућу, ни на школу у Новом Саду, ни на калдрисање сомборски мочари ни на оправљање непроходних токомолних провалаја по целој непрожељивиченој земљи, ни — по шта ја зборим! Та ти новци никад и не иду на такве ствари. Ал тим се општинама неда, ни да својим новцем себе подажу, Новом Саду се не да ни да узврати коју мракку ради зидања своје општинске куће, што је још нема; него с друге стране, но да му се из Пеште, ни да распоклава које коме своје добре, не дадоше му, да пољана једно кућинице орнеком површину. На зато ни Пешти не даду, да се увалује у дуг, готово исто тако, као и Новом Саду — с малом разликом.

Било сам у седници пештанског сабора, кад се разправљала та ствар и завидео сам нашим крајно-левицарско-народносним посланицима са леве стране олакшати своју предостаначку савезу пред народом и показати бевобаврним власницима у овој намери њиховој сву ништавост цело им полвтике; ја им завиде, ал они као да још већма завидеше мени, што смеђо

— ћутати. Но кад зачу, како прваци средње левице устадоше да се боре за продлог владни, онда сам увидео, да је том свету узалудна свака противна реч.

Понашање средње-левицарске већине у тој прилици тако ме је изнебушило, да сам испрва помишљао на какву забуну, какав неспоразум, што ће га новине то странке скорим разјаснити; но сво већ две недеље, на ни гласа. Зато не можемо више чекати. Средња левица пештанског сабора осрамотила је себе и пред земљом и пред целим осталим светом:

Она исти људи, што су се летош душом и срцем борили за слободу жупаније и општина против уређачке тежње владине, они исти људи, што су летош дизали Мочовија у небеса, што је онако вештачки брано доцентрализацијом начело у држави: ти исти људи гласају сад против тог начела! Ти исти људи нареднише, да се цела земља оптерети само да се једна варош мало лепше напита!

Нећемо вам ваздан теоретисати, нећемо вам напомињати, како је овој земљи, што мора своју најлепшу привреду да страни у једну своју варош, исто као и телу, што више крви прима у срце но што треба: удови се сасуше, а срце — препруке.

Са владом овде немамо посла, ма да би била дужност не само сваког немаћара, већ и свакога грађанина подићи најсочаније свој глас против таквог правца, против правца онога видарч париски булевара, онога Османа, против иранца, што води управо Седаву, у право пропасти; ал што пропасти владе, ни по музе, то би још олакшица била, већ пропасти свакога грађанина, без обзира, је ал хо био уз тај правац, или против њега.

Наш је разговор овде само са тобожном опозицијом, с оном опозицијом, што је гласала за булевар.

У Пешти се они дана говоркали, да је опозиција у тој ствари зато изустала, што је била ил изречена ил бар наговештена жеља и краљева и краљичина, да се пештански булевар зида о земљанском тропику: па кад би се лојална опозиција оглушила према жељи владачовој, онда би очевидно показала, да није за владу, а пошто свака лојална опозиција на то иде, да једном дође на владу, и то без преврта, онда, приклопи главу!

Ми би вродчајну жељу разумели и уважили, јер тако се практиковао у досадањој престолници, у Бечу, па што неби и у садањој, а још већма у будућој, у Буда-Пешти? И како би се омиљени краљевски нови сад заостављао староме саду, особито после Садове!

Ал опозиције не разумемо: зар не може опозиција бити лојална, ма се и некојем главоку чинила невешта, што долази, често прско изврљиви уста, из највиши висина? Та бар је већма то стражко; бар је Тиси и друговима му, сваки час на језику инглески устав и обичај; па што да им смета, ако би им се који пут из владинег табора, што јави неби могло ни бити, и замарило, да су помарни према жељи владачовој? Зар ови нису „his majesty's faithfulst opposition“ (највервија опозиција Његовог Величества)?

А како им се прима то превретање од владине стране, то су могли опозити и по пругљивом осејкивању делничним на њихово колико живо толико смешно заузимање за владан предлог. — Кад су се неки дан после тога опет разишли с владом у питању о монополу дуван, могли су чатати у владиним јасту, у „Реформи“, како тивина странка нема никаквг начела, како само са тим иде, да до-

јаше вашике на капији нотарошевој у Т. мала унука Костина, која изишла беше, да види на кога вашике лају, утрча у собу скачући и вичући: Мати, мати, гости, уја дошао.

Пет је дана прошло и Косте никако из гостију нема, а обећао је оцу, да ће се одмах други дан вратити.

Сутра дан падала је опет каша од јутра до мрака па тако и преко сутра и већ се нико ни надао није да ће скоро стати.

Већ се сврмах господар Сима и поплашио, да му синна није какво зло на путу шашло. Ишао је сваки дан у бирцове, де Т. чани стају али сваки дан би ватицао бирташа снуждена на врати.

„О ни данас никога нема!“ удануо би господар Сима, а бирташ би му вада, то те то, одговарао: „Шта је вама до тога стало, мене то највећма бола господару Симу.“

Шести дан по одласку синољевом најми господар Сима за 30 ер. најјаче коње у вароши, да га у Т. одвезу. Лети би плати човек за такав подвој једва 3 ертинга.

Кад су иза вароши изишли морали су само ногу пред ногу ићи и опет сваких пет минута застајати. Кренули су се били, кад се сунце родило а стигли су око по дне у село К. докдо се лета може за један сат лако и лако отпешачити. Ту сврну у крмчу, да коње мало варање, а кад је носке подне ваљало даље ићи, кочијаш се окрону господару, извади десетвцу

је на владу; ал' земља, води, ал' народ иволи сасвим дружчије. — То рече „Реформа“, и левицарске новине оћуташе, јер, на пометку, „Реформа“ је имала право.

Ного биће да је ту било и другог узрока, и друга победа, што наведоше воде владољубиве левице, да се тако живо зато видња широке улице пештанске. При летошњој расправи о муниципалном закону суврше су се захукали у обрани жупанијске слободе, у правцу доцентрализације. Ал' ево дође горчаконвљева нота, као гром, встана, не из ведрог, ал' бар зимњег неба. Левицарске се дипломате наћоше у невољи, те увидевши потребу што тешијег прикупљања око средишта, морадоше своје уверење и обелоданити. Те тако пристадоше на то, да цела земља допранесе, ако не баш утврђењу, а оно бар улепшању, те тим и увеличању домовинске престолнице.

Тај увиђај изгледа сасвим разумљив, сасвим природан; друго је питање, оће ли то што помоћи у олујају озбиљно невоље?

Ми само смерно опомињемо те диплмате сведојалне опозиције, да та улица, што су је наумили градати о нашем тропику, иде управо на север. Сад коме они спремају тако дугачку, тако широку, тако господску улицу у срце земаљско, и зашто му се тако журе, то бог зна и — они.

Л. К.

ЗГОДНА ПРИЛИКА ЗА РЕШЕЊЕ ИСТОЧНОГ ПИТАЊА.

Већ пет месеци, како се боре два изобразена народа на западу Европе, и немачки је народ победио Француску. Победа Немца, додема је са собом вродну прилику, да се народи на балканском полуотоку, већ једном ослободе од турског јарма. Победа Немца, дама је Карлу кнезу румунском и воље и снаге, да јави европским велесилама, да више неможе трпети свирепство турско, већ иште, да Румунија буде сасвим слободна краљевина. Пристале опронеке велесиле, на његово захтевање или непристале, и један и други случај по свој прилици, потшалаће ветру на Балкану.

Турској је ова нота у негодно време пристала. Не само, да Русија у окружници вивса Горчакова, испразнаје ваши обвезу ослу оних тачака париског трактата, које јој доседе вивзаку руке на примо мору и дољем Дунаву, не само, што се пре кратког времена и уставак подигао у Арабији, који сваки дан све опаснија облик узима по отоманско царство, него и кнез Карло иште слободну Румунију.

Сви су изгледи, да ће конференција у Лондону, на браву руку решити питање „бисфорско“, и то у атар Русије. Сасвим је појатно, да ће Турска морати и вољети и толико прегорети, а да више неизгуби у Арабији, и да бар засад небукне ветра на балканском полуотоку. Решили конференција тако, онда ће се Русија задвољити; нерешила тако, онда би Русија требала рат започети, а и Срби, Румуни, Грци и Бугари би на ноте устали, и тада је крај животу „болесног човека.“ По како је први случај сигуран, то ће онда Русија добити што је хтела, али неће сметати, ни бити противна праведним захтевања хришћански народа у Турској.

Данас, када Турска шиле своју војску, да војује против опасног уставка у Арабији, када кнез Карло иште слободну краљевину, данас је згодна прилика за решење источног питања. — Ако кнезу Карлу испадне за руком, да европске велесиле пристају на његово

и пружи му је: „Ево, господар Симо, дула капара и одвешћу вас натраг; али ја за живог Бога нејдем даље.“

Сима је молио, давао више новаца, црвао, претио; али све бадава.

„Да ми платите двапут толико, што обадва коња вреде, ја не могу даље. До Т. има још пет пута толико колико натраг; ја не могу од жалости гледати, како се марва мучи, ако ће те ви кочијашити, а ја да сакријем очи у кола — али ни онда не ћу; не могу ни олушати, како се гуже.“

Кад се сугон у велико ухватио, стигну под варош, и ту у мало што не морадоше ноћити. Ту су тако отрашине јаруге, да хоће коњи вратове да покрхају. Неколико су јама срећно прегазали, у страху: сад ће, сад ће; али у једаред пуче руда и остаде пола на огрљачи а пола се у земљу вабоде, те диже предњи трап више коња.

„Хо — хо — хо — шта ћемо сада, запита кочијаш.“

„Што Бог да и блато, одговори господар Сима.“

Из вароши се чује како вашике лају и петли певају. Путници виде, да нису далеко, али без руде ни маћи, хоће кола одмах да се изврату.

Овртаху се десно и лево, не били де год какво дрво уочили; али ко ће још ноћу видети.

Застали беху, мислећи, шта да почну, кад уједаред чуше пред собом вичу, као кад хајоши лају вуку: хи — хи — хи —

захтевање, онда и Србија треба да иште, када већ до сад није искала, не само слободну Србију, него слободну орпску краљевину, слободну Србију, Војну, Херцеговину и Стару Србију. А и браћа Бугари неће скретије руке, него ће и они потражавати, и онда би се и њихово праведно захтевање морало уважити.

Дали ће европске велесиле пристати на захтевање кнеза Карла, и дали ће „болестан човек“ потшнати тестаменат, о томе се бар засад ништа поуздано незна; но да потраживање кнеза Карла и само зато неће лако ићи, што ће и Срби и Бугари подобно а и још више захтевати, то је сасвим јасно. На све да и добије Карло слободну Румунију, друга хришћански народи морали би употребити вродну прилику, и почем се њихова захтевања неба уважила, оружјем у руци морали би та сваја захтевања извојевати. Али су барем такви изгледи, да ће и Румунија морати сл бду краљевину оружјем извојевати.

У слози, Румунија, Србија и Црна Гора, потпомогуте не само од Бугара, него и од Грка, — јер онај који је све и сва у Атини — Комундурос, човек је одважна духа, — оружјем у руци, погућиле Турчина.

Још сад преостаје питање, да ли ће бити силе у Европи, која би новаца и крви жртвовала, да сачува од смрти тог „болесног човека“. На то се, поред данашњи срећни околности ко Хришћане, лако даде одговорити. — За Бјатлеску се поуздано зна, да неће ни ларе на то жртвовати. Француска је данас друга држава, по што је пре по године била. Пруска је врло много крви и новаца жртвовала у својем рату за уједињење немачке царевине, и она се неће у ово плећати и само зато, што јој иде у атар слободна Румунија. Русија, ако неби сама поштно потшмогла хришћанске народе, да што лепше сарне свог номилго господара, — јер је по њу хасновита смрт неговца, — а ова зацело неће им сметати. Италија није данас за тај посао и поред најбоље воље, али она, као што се говори, симпатије токорска са Хришћанима у Турској. А Аустро-Угарска? Она би можда једна једина била, која би од свет орца нешто жртвовала, када сама неби морала на опрему бити. Па уземмо случај, да би притекла у помоћ Турској, она је прво и прво слаба, а друго када би она то учинила, нашло би се тада, ко би и Хришћанима у помоћ притекао. По Аустро-Угарска, ма како тежила, да помогне при смрти својој милој и верној пријатељици, неће ни моћи ни смети то учинити, ма да ће у срцу зато једно жалити.

Згодна је дакле прилика, за решење источног питања. Србија је много већ згодни прилика продуктала, па вистроба и несмо ову пролути. Србија — Пајемонт орполе, треба да томе имену већ једном одговори. Слота са Црном Гором, Румунијом, Грчком и Бугарском, кадра је много учинити, кадра је срећно решити источно питање, ископати раку и сарапати у њу „болесног човека“. С. Ђ.—пћ.

ОБРАНА ДРА. ПОЛИТА ДЕСАНЧИЋА,

при поротној расправи од 17. (29.) дек.

Славни поротни суде! (мађарски). Ја нисам вешт мађарском језику у толико, да би могао опширну обрану на мађарском језику изводити. Нема томе данас, како сам тај језик почео учити, а почео сам га учити зато, што је то језик једног племена у нашој отаџбини, с којим

„Шта, ваопако, одкуд ми на води, запитаће господар Сима, ми смо помели пут, а кочијаш се насмеја: „Нема ту воде, него се ту кола завалила у блато, па их сада извлаче.“

Слуга се сиве с кола и оде на вичу; кад тамо један узев коње за огрљаче, те их шибав по глави, по очима, де год кавијом дохвати, а друга двојица подметла римо један под један, други под други точак, па се напињу, да их подигну.

Лево од кола ових, отсече кљусе једно, као да се брег на њега одронио. Кљусе то било је на логову, па је сугал, а газда му отсече као штражње, па га ту оставио, а на она два коња одвукао се које како у варош.

Десно, на једно педесет корачаји стоје пражна кола сама у блату. Завалила се, а газда немогах их извући, испрегао коње, увршио их па отишао у варош.

Кад је кочијаш господар Симин дошао до ових, што кола извлаче, а он од тероти и једна удари у шалу: „Срећна радња, људи!“

„Та те срећа до куће пратила“ одговорише му мученици на друму царскоме, које од блату носи могао развонати, да ли су хавети или људи.

„Зато вам и кажем, — прати ме већ, него ако имате какво дрво, да ми дате за руду.“

„Ми имамо готову руду; али је не дамо, требаће и вама до вароши, него ево тамо цушта кола, па иди па извади руду.“

Кочијаш оде, а кад тамо а на коли још једна руда и неколико цакова с раном.

Подлистак „Заставе“.

ИМА ЛИ ЧУДА НА СВЕТУ?

приповетка од
Панте Поповића.
(Наставак.)

II.

Настали су мочарни дани јесењи. Магла се сваки дан из јутра горе пење, а после подне већ сини доле. Неможеш рећи да је киша, али опет је земља тако одвугла, као кад лети три дана узастопце пада. Једнога дана прибрава киша зору, а то је знак, да ће читав тај дан падасти. Ко нема прека посла, тај се тада не креће на пут. И опет господар Коста Јовановић оде тога дана са женом и децом у рек.

Отац га је, до душе, одговарао: „Окани се све гозбе у ово доба, ни лети се не зна путу река а камо ли у јесен, окани се брајко! Ми смо људи као оно листак на грани. Душе ветар, па га откине, мраз га уштане, па отпадне, најмање бубица дође, па га маказицама својим отсече. Окани се тоге, не мој бадава мучити и себе и коње; киша ето пада, а пут је покварен.“

„Хрђавом коњу нема добра пута, а наши су коњи добри а кола покривена“ одговори Коста на последње речи очеве, а на оно друго смеје олеже рамени, јер не ваде ништа боље одговорити.

И у четир сахата после полне, кад зала-

су Срби многе добре и зле дане у повесници имали. Па будући да сл. поротни суд неразумно српски језик, то нека ми буде допуштено, да своју обраду на немачком језику водим.

(Немачки.) Има времена, када изрека поротника у политичним стварима већ у напред сумњи подлежати неможе, и кад обрада сасвим сувишна постаје. Такова времена нису само она, када поротници не могу да се обране од уплива какве терористичне владе, него и она времена, када поротници сасвим слободно своју изреку (Verdict) дају, али када у обраду извесних политичних тенденција мисле, да извршавају патриотску дужност. Таквих примера можете наћи у повесници Енглеске, можете их наћи у повесници Француске. Опомните се пресуда под Стуртијом, помислите на време Кронвела, опомните се велике француске револуције, помислите на неке изреке поротника под реституцијом под Луј-Филипом, па ће те ово, што рекох оправдано наћи. Оно, што је била велика борба начела на западу Европе, то као да је одношај у европском истоку међу владајућим и покореним племенима. Ако би се тај одношај у Угарској установио као питање силе (Machtfrage), то би морала непристрасна изрека поротника по примерима повеснице у немогућности спадавати.

Многе осуде, које су се у последње доба при поротном суду овде против немађарских народности, или управ листова збиле, дају повода мислити — ја овде не изражавам моје мишљење — да се мађарска порота налази у неком политичком току, који далеко иде преко јуристанског субстрата питања кривце, у неком току, који у свом изласку можда садржава патриотско осећање мађарско, али који на свом крају одступа од објективности.

Кад нас Срба бар, господо поротници, установило се то мишљење — а ја ћу узети да је погрешно — да већ позив пред мађарску пороту у Пешти осуду у себи садржава. Ја с моје стране неби био тога мишљења, јер држим, да противности међу народностима у Угарској нису тако акутне постале, да би изреку поротника могле алтерирати. Ја хоћу да верујем, да питање народности у Угарској још није постало питање силе, јер ако би то држао, то би морао очајавати о будућности Угарске.

На сваки начин врло је значајно, да се ова преска парница могла и подићи, јер садржава предмет, који сачињава парче жалосне повеснице аустријске, предмет, на који би ваљало бацити застор заборавности; значајно је, да се баш тај предмет пред угарску пороту изнео, *очим у Бечу и Прагу нису за добро нашли подићи парнице ради Боке против славенских листова*, који су много жешће писали, и то за времена устанка бокешкога писали, него што је садржај мога чланка, и макар да држ. одветници у Бечу и Прагу немају обичај нежно поступати према славенским листовима. То некако изгледа као да су у Угарској осећаји већма постали аустријски, него у самој Аустрији.

Ја неznam, да ли г. јавни тужилац добија своје инспирације од владе, он нам је истина овде само показао налог министарства правде, и овај налог неби имао ништа изванредног у себи, јер у свакој држави властан је министар правде давати налоге држ. прокуратору, но ја разумевам под тим инспирацијама такве, које мимо министарства правде у политику засецају. Но неимајући доказа за то, хоћу да узмем, да је држ. одветништво сасвим по свом знању тај процес подигло. Али сувише велика ревност држ. прокуратора у подизању преских

„Ми смо одмах мислили“ рећиће људи кочијашу, кад се натраг вратио. „Ми кад идемо у варош понесемо по две по три руде и привежемо по који точак за шаране, па опет ето како пролазимо, требали би да са собом навек колара и ковача повесимо заједно са њиховим алатом, ако мислимо, да читани дођемо у варош, па ни овда не знамо како би било; јер онда би нам требали још и гвездени коњи.“

Међутим људи извучу кола а кочијаш господар Симин оправна руду и пожури за њима. Кад их је стигао запита хо господар Симин: „Ала људи, која вам је голема невоља, да морате, по овоме чуду у варош.“

„Е мој господару, невоља те каква невоља, вејдемо, бог ме од беснила. Код куће нам већ две недеље дана ешкунцаја, па носимо ово мало удала, да платимо царевини порезу.“

„Па шта вам је неправо прихватиће реч кочијаш Симин, и треба плаћати, још је то ништа за ове крајне путове, што нам је царевина направила.“

Кад су путници дошли кући, господар Сима одмах се свуче, па легне у кревет. Нека га је јева узхватила; назабога је ваљда на путу.

Сутра дан се предигао; али прек-сутра опет му у исто доба вима буде. Добро је грозницу, која на други дан хвата. То је тако трајало десетак дана. Господар Сима почео је већ у грозница бунцати, дозивајући Косту и снаху да му доведу воде, да му моту руку на чело, да погаси ватру у еуруни. Али ни Косте ни снахе.

парница против немађарских листова може само ствари и угледу Угарске шкодити. Негледајући на то, да преске парнице свагда зло увеличавају, које хоће да одклоне, негледајући на то, да такве парнице „злу крв“ праве код немађарских народности, и то у таквом ступњу, да је већ нека раздраженост настала, за коју можда угарска влада и незна; негледајући на све то, такве преске парнице чине најгори утисак у иноземству. На страни непита се за појединости таквих парница, непита се, да ли је писац крив или не, довољно је, да се тамо констатује, да у опште у Угарској има тако многих парница против немађарских народности, које већину становништва сачињавају, па да се отуд закључи: Something is rotten in the state of Danemark. Да, нешто мора да је тлуко у држави угарској, кад се такве парнице умножавају.

Знам ја, господо поротници, да са гледишта правне државе политички обзир немогу упливистати на ток правосудја, и кад се закон повреди, то се мора правди за доста учинити. То би заиста тако и стајало, кад би у Угарској питање народности као свршена ствар (überwundener Standpunkt), била и кад би мађарска порота то била, што је порота на западу. Г. поротници, кад би ја коме Французу или Енглезу рекао, да сам тамо са турске границе на једно 200 километара у сред зиме чак до Пеште дошао, и да је у Пешти моја порота, то они таково што неби могли себи ни представити. Како би било, да какав Араб или Бедуинац мора из Алжира да путује к пороти у Париз, или да какав Ирландец из Филипстауна мора да путује к пороти у Лондон. У чему лежи г. поротници значај пороте? у том, да држављанин у своје завичају пороту има, јер само у завичају у стању је извршавати право рекузације, а без тог права порота је илузорна, и губи свој слободњачки значај. Прочитите постанак пороте у Енглеској, па ћете наћи да је порота *judicium parium*, и то у подпуном смислу тако, да поротници неспадају само истом сталежу него да познају све околности, све упливе на оптуженога, да се у његов положај сасвим ставити могу, а пре свега да разуму језик оптуженога. Шта је управо порота у свом постанку у Енглеској? ништа друго него суд од најближих суседа. Енглески судија — *justices* — није држао да може бити тако непогрешив, да он сам пресуди питање чина — *Question of fact* (Thatfrage), него је позвао најближе суседе, да они, који све околности познају то питање реше, па је он онда само закон упоравио. Колко сте ви, г. поротници, далеко од тога, да будете Србину порота суседа. Вами, господо, нису знано српске околности, српске традиције, српски обичаји, српски живот, ви, господо, нисте у положају, да инкриминирани чланак у извору разумете. Ја ћу вам тако пример навести, од какве је важности. Има у мом чланку једна ставка, која се инкриминира, а која казује само то: Да Србин живи да је јунак. Ви господо, који околности и језик неznате, могли би мислити, да ова ставка садржава какво дражење, а у истини ставка та није ништа друго, него припев једне српске песме, која се пева по свуда у друштвима и по гостијоницама, и које Србина неможе раздражити, јер ју је већ по сто пута слушао. Но има још и нека друга околност, која на вас г. поротници упливистати може. Питање народности од прилике је оно, што је било питање религиозно у XVI. веку. Је ли могао у оно доба католик према протестанту или протестант према католику не-

У последње време баш никог ни из најближег села, па ни пешака са стране неси могао видети.

Све је у вароши застало. Дућани правни, занати застали, па и саме казане ућутале. Трговци завукли се код шпедерајста, који још по нешто ради, па или, да му сметају у послу, или да се љуте на своју срећу и туже се на хрђаве путове; а мајстори искупили се у дућан на ћошку код господара Јоце сапуницаја па претресају Горчаковљеву ноту, велели: тај кад пође веће му благо сметати.

Ни одкуд на какви новости. Већ је три недеље, како се није чуо делижански рог у вароши, а варошка пошта неће ни да прими пакете ни писма.

Новинарима ни од куда никаквих гласова. Сиромаси већ немају куда, него, као машамоде, ваде из дака старе мустре, припишу по коју нову чипку, надену еспапу ново име, и опет мустерије добивају стари еспап; јер док наручбина до њих доспе, већ су и нове чипке повештале.

Заори се и поштански рог у варошици •• Делижанс је дошао, иде лагано, као да стакала носи, а деца трче за њим, мислиш да медвода воде, вичући ево поште, — ала господара Косте никако из гостију.

(Наставиће се)

пристрастан бити? Под тим околностима ми Срби неможемо се развијати на просветном и политичном пољу, докле немамо пороте у нашем завичају. Зато ми, који бесмо посланици на карловачком конгресу, обратисмо се са представком на Њег. Вел., да се и у нашем завичају порота заведе. Та представка сада лежи у рукама гр. Андришија, и он ће имати о том извештај и предлог донети.

После ових општих примедба у обзир моје преске парнице требало би да пређем на појединости тужбе г. јавног тужкоца. Но пре него што би то учинио, морам се оградити против начина нападаја од стране објужбе. Њего неспазнази на двобј са неједнаким оружјем, нико неће двобј прамити са сабљом против пиштоља, нити са пиштољима од разнег састава и домаћаја (Caliber und Tragweite). Да је г. јавни тужилац употребио оружје духа против мене — а ја ћу признати, да он мене духом надмашује — то ја неби имао никакав противор учинити; али г. јавни тужилац употребио је оружје, против кога у данашњим околностима у Угарској обрада није могућа; он је употребио тако рећи „топове Круза“, којима и најјачања обрада неможе одолети. У Угарској, кад се за кога рекне да је панслависта, то се такав више бранити не може, јер се са том речи хоће да рокне, да је непријатељ отачбине. Ја ово у неку руку појмим, и до неке границе могу у нечем и да оправдам. Кад се за кога рече, да је панслависта, то се мисли, да хоће, да под власт руког апсолутизма стави какав народ, да хоће да угуши слободу каковога народа. Но, господо поротници, да ли је појам панславизма тако јасан, да се ово под њега субумирати може и сме. Ја би се усудио разјаснити вам, шта је панславизам, и шта се под њиме разумевати може, па ћете увидити, да о њему у Угарској постоје кривни појмови. Ако се под панславизмом разумова унификација свију славенских племена под господством и апсолутизмом руске владе, то је таково што по све немогуће. Кад би Европа баш тако и слаба била, да се Русија неби могла противити, то би се такој унификацији противила славенска племена, и код сваког појединог славенског племена настало би оно, што је настало код польског племена. Свако славенско племе има своју повесницу, своје традиције, свој посебан душеван живот, а пре свега свој посебан језик, дакле сва критерија, што својствено народа сачињава. Унификација дакле поспе је немогућа. Но ако панславизам значи федерацију славенских племена то такова федерација пре свега предпоставља слободу и независност Пољака, али такова федерација значи још што више, она значи слободу и независност Мало-Руси. Мало-Руси беху у повесници угнетавани како од Пољака, тако и од Велике Руси. Њихова народност различна је и од народности польске и од народности руске. У федерација славенској морају дакле и Мало-Руси заузети место, које им ујамчана и слободу и независност њихову. Но такав панславизам — то ћете најлакше примити господо поротници — најпачији је за данашњу руску владу, и она мора бити таквом панславизму највећи непријатељ.

Г. јавни тужилац навео је адраницу, коју сам ја у Москви написао, но заборавио је здравце, које сам држао у Варшани и у Виљни. Ја би желио, да је г. јавни тужилац био присутан при једном банкету у Виљни, где сам подигао реч у обрану Пољака. Подигла се ларма од стране руских официра, који рекосе, да ко је пријатељ Пољака, неможе бити пријатељ Славенства, а ја сам одговорио, да ја себи немогу представити будућност и савез Славенства без савеза Пољака. Ја имам ту сатисфакцију, да су при мом одласку из Виљне Пољаци на жељезници руку ми дали, и на беседи братски захвалили.

(Продужиће се.)

ЗАПИСНИК

пете скупштине уједињене омладине српске државе у Новом Саду 27. 28. 29. 30. и 31. августа 1870.

III. Састанак 29. августа.

Председава: Антоније Хаџић.

Бележи: Урош Гавриловић.

После подне.

Бр. 50. Председник отвара скупштину и позива одбор за оверовљење чланова, да одоствори новоуписане чланове.

Извештач одбора за оверовљење чланова брат Илија Вучетић чита новоуписане чланове и изјављује да одбор све новоуписане чланове одостверева. — Скупштина оверовљује једногласно све нове чланове.

Бр. 51. Председник позива бележника да прочита поздраве.

Бележник чита поздраве из Ужице, из Панчевца, из Бело Црње, из Београда, из Врањева. — Све ове поздраве пропратила је скупштина с бурним усклицима.

Бр. 52. Председник изнаша на дневни ред предлог двојце чланова и то Глише Гершића

и Каменка Јовановића, као чланова одбора, што су у мањини остали, о обвези чланова и о начину, како да се дође до бољег рада, и по што је обратио пажњу скупштини на то, да се о овом предлогу не може прота одлука донети, већ да усвајање ових предлога устав омладински и то чл. V. моља, позива предлагача брата Глише Гершића, да предлог прочита.

Брат Глише Гершић чита предлог:

„I. Чланови су омладине помагачи и радни. Помагачи су они, који плате у фонд омладински један пут за свагда 40 фор. или сваке године по 2 фор. а. пр. — радни су они, који се осим спомених улога још обвезу, да ће или по начелима, који се у програму омладинског органа означава, два књижевна посла урадити, и то било одевљањем годишњем одбору поднесених дела, било иначе чланцима и делима изворним и преводним, било критикама, које одбор усвоји, или да ће извесан број омладинских или годишњих одбором препоручених књига растурити, извесан број чланова помагача и преглпатника на омладински орган скупити.“

„II. На скупштини имају радни чланови право да беседе и да догоде предлоге о делима омладинске заједнице; тако исто имају право гласа при изборима и предлозима, која су за решавање. Чланови помагачи имају само право, да саопштавају своје књижевне и научне производе.“

После подужег и потанког претреса и по што је председник још један пут пажњу скупштину обратио на чл. V. устава, да овај предлог иде на промену устава, а овамо је поднесен за одлуку, закључи скупштина већином гласова, да се овај предлог не прими.

Бр. 53. Предлагач Глише Гершић иште од скупштине последњу реч, почет скупштине овај предлог за промену устава сматра, већином гласова даје му скупштина заискану последњу реч.

Бр. 54. Брат Глише Гершић разлаже, да ће ова измена устава више користи довести, него штете нанети о тога, што ће се устав изменити и да овој измени устава на влада противна бачи неће.

Председник за тим оставља на гласање поднесени предлог о измени устава.

Већином гласова не прима скупштина ову измену устава.

Бр. 55. Председник позива извештача предлога за претрам омладинског органа „Младе Србадије“, што га је одбор дванаесторице поднео, да иста прочита.

Брат Светозар Марковић као извештач чита писмен предлог, који је овом записнику приложен. — Пошто је извештач овај предлог потанко разложио и по што се скоро сви говорници за предлог најзаснише, изнаша председник овај предлог на гласање и пита, да ли се прима овај предлог за онову специјалне дебате?

Већином гласова прима скупштина овај предлог за основу специјалне дебате.

Бр. 56. Председник позива чланове скупштине на специјалну дебату, али пошто су се многи гласови најавили, да се специјална дебата одгоди до сутра, одгађа се већином гласова специјална дебата за сутра, а председник распушта скупштину и закавује за сутра у 8 сах. у јутру.

ДОПИСИ

—т.— У ПЕШТИ 16. дек. Ја сам вам у пређашњем мом допису навео један testimonium за непојмиву спољашњу политику србијанско владе према Аустро-Угарској и тада сам напоменуо важност те, бог би знао, какве политике. Но да се неби приметило, да су такви догађаји или нести случајени, или да немају вамашна базиса за подушравање нашег констатовања, то вам ево и овом приликом желим са неколико примера наше коректно мишљење подушрати.

Професор Вамберија говорећи у својој брошури „Russlands Machtstellung in Asien“ озим руске снаге, у заносу мађарске цивилизације, вапише он редовно и за „барбаризам“ за „азијатске хорде“ па ту наравно ни Србе неће тек онако мимоићи. О образовању или управо о способности за образовање Српства не може по његовој апсолутичкој мудроти ни речи бити. Али ми се не можемо изненадити, што од Мађара чујемо оваку карактеристику, јер у образованом, цивилизованом свету на тај „шид“ од цивилизације, напратан разматањем тог истог народа, никада наћи нећемо ил бар врло ретко; ми се бољему од мађарске цивилизације надају и не можемо — али нам је одвећ чудно, када читамо политична разлагања мађарских научњака, па, познавајући спољашњу политику Угарске, највише свагда на највеће противности. Када се за Србају од стране Мађара каже: да је легло руских и трига, поред свег тог, што се ова сирота из петини жила упиње, да последичи своје пријатељске симпатије, морамо се запитати: је ли то хаос мађарске ил србијанске политике, ил је то неки нов Месија дипломатичке тактике

двјеју суседних држава да ју свет не разуме? Не верујем у ово последње, верујући у навадак резултата, што досад потече из њихове дипломатије, ал' верујем у оно прво и ту је опет питање: ко је „dominierend“? Ја држим не оне две „сајувне“ велике државе, нег она мала везевина, што имаће већ толико красних прилика, да покаже Славнству и свету, да је српска слава обновила скок, али ју само сдржати крива политика неколико себичњака. Па одкуд опет тако држање у политици, тако хологично понашање? Мислам, нећу криво рећи, ако кажем: то је „шеврдање“ и о' једне и о' друге стране, те се не ивалани једаред на свет са програмом дела.

Дакле као што видите, тако дејоји Мађари говоре са Србију — да је легло руских интрига, а да је то владајуће мњење у њиховој политици да је се видети из оног, што нам писа, даје се видети из ове брошуре, де се осим овог што сад реко са Србију, још и овако мисли: каким начином, каким средством, да се скрпа руска сила, да се истисне из Европе? Прво је: одржање Турске и уокре Пољске. То је довољно, да се извије чисте лојике преоуде над Србијом. Ко тако мисли, тај је непријатељ на Србији, нег и човечанству — свом пријатељству на истоку. Но као што нам се чини, дипломатија београдске владе или намаша ове комбинације његовог оуседства или у „шеврдању“ незна чега да се лати. Време је, да се и она једаред отисне од обале, па да покаже свету, да Србији, осим што уме да говори, уме и да дела.

Ово, што вам писих, посведочава још једнак зашт. Приликом поласка дела на Дунаву прикупљена беше једна лађа код Гона стати. У лађи беше 3000 Шапно пушака, говори се, са Србију. Шта се ту могло десити у пријатељској држави, у оуседству? Угарска је влада то оружје конвоковала — једна пријатељска љубав. Ваће бар опет „екокувација“ србијановах, док их вапита свет на пролеће: св' пролећа па вашто не? Влада се трудила и брикула и припреме чинила, ал, су јој друге државе на пут стало, — одговорише се.

Време је, да браћа од преко једаред озбиљно и мушки проуче задатак, што од њих очекује један народ у цвету. Други у окову, како од људи, што ће их оминовати историја орства, као од Срба, што стоје на челу потомака косовских житава, на посметку као од људи, што исто ваља за човечанство да делју — јер бар толико могу знати, да им ми као браћа више среће желимо, нег они, што су још под Душаном пролевали нашу крв. —

Прошле суботе давала је словачка омладина босенку и то „славенску“ на којој се певачу одабрано славенске песме, од српских беше „Праг је ово“ код толики наши давни песама. Гуслар Вељко Радовић певаше уз гудле драгашовићеву „Јеку од гусала.“ Ваља на таким беседама добро павити, да се предста и публика „вредност“ толико хваљених гусала, и пошто страна публика обично не појми њихову вредност, то је готово блеје и не певати ил врло кратко бити. Гуслар певаше добро.

Него много боље би угођено укусу, кад декламоваше мала Милева Краићева јовановићев „Крст.“ Олажа се дар на малој Српкњи за тако ствари, с тога би штета било не изобразити ју ва ту вештину.

Имам још то да поменем, да је славенска публика тога вечера, дознавши, да је Полит на беседи, са бурно живио изавала ослобођењог Србина. Др. Полит говораше публици о важију гусала, јер беше баш невако згода, али публика шћаше други речи и варавно др. Полит спомону пороту и захваљујући на симпатијама заврши: „него треба да се обавремо на једног брата, што је неправо осуђен, а то је брат Словак Хложански.“ Публика је обојиду оптуженива одушевљено поздравала.

II. У. — Из ЗЕТЕ 1. дек. Ко може љуби право и правичу, пак да је и највећи противник, мора признати и одбрити, да Русија у данашњој својој тражбани право има. Пуних петнајест година трпала је она унижење које јој је Европа после кримског рата наметнула, и она неће више да трпи, да јој се крви суверенство, да јој се ограничава и опредељава слобода рада, што су победници претераних и ваншених сила славом оружја навикли чинити. Не сама сила Русија, већ свака и много слабија држава рачала би то исто у овакој вгодној прилици. Русија била је приморана уогунити у кримском рату неку част Бесарабије и ушће Дунава код Сулине. Сваки себи претставити може, какав је то удар Русији задати морало, али ипак јој се нит није суверенско достојанство повредило. Но победници Русије диктираше и то диктаторски 1856 год. таке услове за мир, којима је суверенство рускога владара у једном делу своје земље са свим уништено. На томелу закључка у паравом уговору односећи се на руску убојату силу у првом мору ишли су контрахенти истог уговора очевидно на то, да оскрпау суверенство Русије. С подлам опредељењем небеше уговор од 1856 уговор мира, као што се такви праве,

но очевидно непријатељство насрам руске државе и руског народа. Кад је онда државама угодно било онакове уговоре правити, и очевидно на уништење и оскрнење једне државе ни, то сад тоће неће морају допустити да Русија исте уговоре уништи, себи руке раздреша, и бар оно на што подпуно право има себи поврати. Уверотивили се Европа праведној тражбини руске владе и руског народа, то ће садање неизвесно стање ствари у Европи и надаље остати, и никада се јавни мир повратити неће моћи, јер ће државе једна према другој не престано у равном стању стајати. Када би сви досадањи уговори, који су између европских сила склопљени одржани били, то би се и на јуначко одрицање старца Горчакова од париског уговора други бечити могли. Извесно је да су до данас скоро сви такви уговори са свим уништени. Тљавитокми миром окрњено је право Прусије, јер њојни беше исто диктаторски наложено, да више несме имати стојеће војско од 40.000. Прусија привично и то само на артири обвеже се томо уговору, по у самој ствари свему свету на видик спремаше се она, да се првом вгодном приликом отресе тога тугорства и наметнутог уговора. Прусији у томе нико на пут нестане, и она отвари по воље своју жељу. Наполеон поварио је углавке бечког конгреса и глупе свете алијансије. Сад је време, да се и Русија опрости онога, што је веже, и што достојанство руског народа крви.

Сад се тек намеће питање, да ли је саветно, да се ради првога мора, које је у исти руско, рат одпоче? Томе рату наш српски, а у опште и славенски народ само се радовати може, јер ће иста само за корист славенски народа окончати, т. ј. ако славенски народ свој позив појмили буду. Ми знамо што је руско, а знамо што је српско, бугарско, грчко, хрватско итд. Свако треба да тражи своје, а у главном да сви славенски народи у свези и братском дослуку живе, и једном другом у нужди помаже, као и његова права поштује. Наши непријатељи направили су читаво ругло од Русије, а ми смо били у толико кратководи, те смо ове присвојили и од нашег непријатеља попримили што се нашег братског руског народа тиче. Ваља само пропатити све поступке руске владе што се особато у ово последњи двадесет година догдало, а то од онога времена од кад се начело народности колико толико поштувати и признавати причело, па где је и најмањи појав да је Русија истом где противна била? На то питање упреше свак с протом на Пољаке. Ми доста нашу пољску браћу у њиховом положају сажалевамо, само се признати мора, да су Пољаци сами своје положају криви. Двадесет година беснише апсолутизам у Аустрији, а Пољаци у Русији уживаше своју подпуно слободу, и на једном право у њих уђе, и они се по туђем наговору проти Русије побунеше. У Русији су једном за свагда уверени како се пољска пререшена укупног славенског питања, понови, да ће Славени још дуго у своје данашњем положају остати, јер ће Пољаци на сваки начин тежити да они славенско коло поведу, а данас у стању нису са својом браћом Русинима и Чесима у дослуку живити. Нега буде како му драго, наш српски народ у опште треба да се Русије држи, јер без ње под небом нигде пријатеља нема, а ако кроз немарност или глупост и пријатељство Русије изгубимо, онда смо сами себи црни гроб ископали. (?!) У.)

Из БОСНЕ. Од како је Босна ваљада вилад није наше стање горе било. Под Осман шапом било је цвеће и ковиље, но сад под Савет шапом догрдило је и неможе ваљада горе бити, бедна раја не настави нигде правде и обране, а вудуми догужисе, највише нам додијаше беде и невоље, које по несрећи од нашег митрополита Дионисија подносити морамо, јербо нас код владе опрвнује и оптужује, он гони, он народ и свештенство глоби и пљачка, цркве и православије гави, учатеље растерује и у тавнице баца, па и Пелагија чак у Азију у заточеније одправи, а сад архимандрита Перовића, Гавру Вучковића, Леонтију, и јошт неке истим путем у Азију одправити намерава; тај исти влосретни Дионисије још има обрваз јавно се салати како је Пелагија у Азију у сургун отпрасио. Ово чудовиште од владике свакојако настоји да се првине не граде и неће да ва то грађење нужни ферман из Цариграда добави, па кад која обштана влоди да владика никакко на све молбе неће да ферман добави, и кад таков прско незира израде, онда он као бесомучан од таково обштине 40 дук. за ферман иште, па кад му ови одговоре, да он ферман израдио није и да му вишта дужни нијесу, онда он прети са позиром, апсом и сургуном, па вели: не требате ни цркве кад нисте вредни мећи 40 дук. за ферман дати, па док то не платите нећу вам цркву ни посветити, — а за посвету цркве морате ми осим тога још 40 дук. ал и то унапред платити. Бездјелаја овог владике, недаду се описати,

она нас већма тишту него све што од Турака подносити морамо. Ове грчке владике упрошатише нас, цркву, свештенство, школе, па и само православије у Босни у које и сами Турци досад дирали нису. Стид и срам нека буде патријаршију у Цариграду која нам оваке људо за владике у Босну шаље, и такова бездјелаја њихова равнодушно гледа, само кад од њега што више дуката добити може. Због ови грчки владика готово омили смо и на патријаршију, синод, и на Грке. Плод од дрвета далеко не пада, кад су грчке владике такви, а грчки патријар и синод њих трпе и брани, онда нам друга лека којма, већ од патријаршије се оцепити, и као Бугари самосталност црквену нама од Турака измолити, — а Дионисија преко границе претерати.

Србске новине више су пута недјела овог владике описивали, па да би он обшти глас прерадио, да је од овог секретара Лукијана Петровића под именом Босанчића те гласове побјавити, а себе залати. Тако је у броју 42. „Дневника Сарајевоког“ од 24. окт. т. г. он кроз истог Лукијана дао је у своју славу печатати ово: „да нити је дошао Архиепископ ревноитељ и чувар народни у Босни после св. Савве, до данашњег — Дионисија — нити ће доћи кроз хиљаду година“ овај безобраздук најбоље карактерише Дионисију.

Боже мили, докле ћемо овај вудум и неосносно робство подносити? —

Француско-пруски рат.

Лицем на нову руску годину, као што један берлински брзојав ваља, одма после честитке поднео је ђенерал Молтка ради потврде краљеве нацрт, по коме се има Париз напасти. Нацрт је усвојен и по извештају из Верваља и дубардање јужних парижских трџавица одпочето је ноћу првог јануара римског. Французи су се због врло јакезаве из окола и трџавица у Париз повукли били, но на грмљаву немачких топова, који сада око Париза 1500 броје, повраули су се они опет брзо у овоје положаје натраг. Но онемакне немачке војсковође намере су, ма и после тромеачнег оклевања, да се Париз по што по то дочепају, и тиме досадање своје успехе крунишу, необзирући се на опасност, које непречене француске војне припреме на југу, западу и северу Француске немачким трупама припремити могу. Пати је ђенерал Мантајел, нити принц Фридрих Карло, нити напоследку ђенерал Вердер у стању, да се осневије — нападају лати; шта више њима нису ни подрепаљена у помоћ послата, јер се дубардање Париза одлучено; време ће наскоро показати да ли су војне операције Немаца у последње време умесно биле или не. Лондонски лист „Тажмо“ одлучно осуђује у Верваљу на нову годину донесен закључак у погледу одоцњеног дубардања Париза; он у својим наводима вели:

Немци тек сада намеравају одпочети оно, што су пре три месеца извршити вољли и требали Ми нисмо ниједна помислили, да су они после Седана мир закључити требали, или да је њима могуће било Французе приволети, да своје поразе приповеду, или били они Париз заузели били. Али о томе смо уверени, да ако је Париз главна цел немачких напора била, то да је онда најнужније било, да се по извесном плану делу приступи, и да се саршета са почетком у суглас доведе. Или је требало с припрењем на човечност и поуздање на успех освају у границама протог опсађења и блокаде ограничити, и у томе случају морала би се предаја главу изнудити, или ако се држало, да то средство неће довољно бити, онда је требало парашке трџавице беа и најмањег губљења времена напасти и дубардати.

Тога истог дана, када је пруски краљ Ваљом у Верваљу честитања примао, и када је поднесени во нацрт дубардања Париза подписао, догађаху се у Бордо-у сасвим друге слике и прилике. Пред префектуром у Бордо-у ваще од 50.000 одушевљених републиканаца, слушаху поздрав речитог Гамбете. Златоуст деветнајестог века у подужем вештачком говору увераваше сакупљене, да ће јуначки одпор француског народа морати успехом уродити, но на томе успеху имаће се једино захваљити издржању, поштрововању и валорима Француске. Два су урока из којих Француока на заслужан успех рачунати може: „Ова се не сумња у своју сопствену снагу, и Француока једина заступна данас у свету правду и правичност.“ У даљем својем говору бацаше Гамбета одговорност за ову несрећу на царевину, која је систематским проневеравањем и лаживој све изворе снаге и величане на најпогоди начин насилне власти упрошатила и уништила. За тим сликаше Гамбета ужасним бојама начин војезања противника против млађане републике; он се труди, да њему законитост и већ постанак опорече и обеснажи.

Пошто је република по својем постаку Париз у стање свете неспоредливости поставила, одржала је она своју реч, коју је 23. октобра француском народу издала: да се част земље спасе, народна обрана организује и поредак у земљи одржи. Гамбета прихватише слушаоце, да не мешају републику са мужевама њене владе, којима су случај и догађаји

привремену власт дали. Када буде задаћа извршена, која се у томе састоји, да се непријатељ отера, онда ће они поверени им власт у руке народу предати и просуди се својих суграђана подрђи.

Та задаћа, која се пошто по то извршити мора, зависи од два битна улова: прво: обрана и штovanje слободе свију, подпуна слобода, ма се она у очима других као обманљива, штетна и преварљива чинила; друго: штovanje права и владино моћи од стране свију. Говор треба да је тако исто слобода као мисао све до оних опасности пуних граница, где се од речи делу приступа. Буду ли пак те границе прекорачене, то подпуно уверени можете бити, да ће влада с највећом енергијом сваки такви покушај угушити, који би с јавним мњењем у судар дошао. Ми смо само израз тога мњења, ми смо њему служимо и само њему служити знамо, бим напротив деспотики владима, које су пред нами биле, и које су само династичким интересима служиле. — Говор је Гамбетин с неописаним одушевљењем и непрекидним уоклицима саслушан. Грмеше уоклици: живио Гамбета! живела Француока! живео Париз! живела република! —

Тек позме осам дана потврђује се и с немачке стране, да су Немци Дижон — ту доста важну позицију на југу Француоке — напустили; тако пишу из Карлсруе 18. с. м. „Дижон је изстратегички (!) обзира напустила наша војска. С припрењем на врло познатно прикупљање француске, а наиме такозване доарске војске, која се попут Бесансона и Белфора креће, појавило се веће прикупљање на главном друму између Гле-Везул-Елинала, који чувају војне трупе ђенерала Шмелинга, и које у ближем дојару са опсадничком немачком војском под Белфором стоје. На сваки начин доћи ће се тамо нажоро до значајнијих судара.“ Да је напуштање Дижона теретно и набрзо учињено бити морало, види се јасно из даљих белажака једног немачког извештача, у којима се вели, да су Немци 700 својих рањеника оставили. У осталоком умиднање и повлачење немачке војске, по новим извештајима, према Паризу продужено је, и за ово време главни стан ђенерала Вердера настави се у Везулу.

„Видеанданса“ ваља о томе догађају још ово: У француским круговима у Верваљу држе, да ће ђенерал Бурбаки, пошто своју војску у Буржеу сасвим претстроји, на исток Француско поћи, да би у заједници са Гарибалдом против ђенерала Вердера оперовати могао; Гамбетов долазак у Лијон, као да с тиме у свези стоји. По бриселског „Голоу“ имао би ђенерал Бурбаки под својим заповедништвом 120.000 војника. Међу овима налазе се 1800 сплхја и 1200 арапских коњаника. За кратко време исекнује се с том војском значајна битка, за коју воле, да ће се на сваки начин првих дана наступајућег месеца догодити.

Да се Немци готово на свим тачкама повлаче, потврђује и дописник „Стандарда“ из Ле Мана, која се у околу ђенерала Шансиа налази. Он пише између осталга и ово:

Колоне, које су одавде и разне стране ради проматрања предале изслате, изваљују једно исто: Опште повлачење Пруса према Паризу и Орлеану, на сваки начин због тага, што се ђенерал Бурбаки према њиховој обраненој трупи журно приближује, а тако исто и због грдних губитака, које су они у борбама последње три недеље претрпим. У колико би то кретање непријатеља од замашајног значаја било, у толико се још говори, да су Белфорне и Ножан-ле-Ротри на северу — истоку и Сен-Кале на истоку од Ле Мана Французи поново посели.

Наши овде мањка позјавише обућа, без које неравно не можемо даље марширати. Овом приликом примећујем, да је краљ пруски јавио, да су његове трупе шест топова у Вандом отоле. Ја само томе придајем, да смо их ни овог истог дана изгубили, када смо врло својеволно, без икакве силе, напустили, и да се тај трбитак само саставу батерије а најне већем делу пјаних војника приписати има. Капетан ће сад, чим се пронашао буде, пушкарни бити, али као да је он без „урауба“ благовремено остварио чувств. До овог часа нијавио други новости, сави потврде да се Пруси повлаче. Одавде до Шартра ниједнак непријатеља. У тој вароши и околина задржаваху се 24000 Пруса, ај се и ти већ на путу у Париз налазе. Све ствари, које су за вођење рата нужне, као: седла, обућа, покривачи, ујасно су скупе и врло их је тешко набавити.

По у последње време најглавнију је имала улогу француска северна војска под главним заповедништвом ђенерала Фајдхерба. 22. с. м. извојевао је ђенерал Фајдхерб код Бапома сјајну победу. Утврђена варош Ваном лежи северно-источно од Амјена, а северно-западно од Сен-квантена у департману Па де Кале, окугу Арасу. Фајдхерб је, као што бројав у Бордо-у ваља, извадио Прусе из својих њихови подожаја, заузетих села и грдне им је губитке навео. Он је пре тога издржао борбу 11. и. м. код Пон Ноела; ђенерал Мантајел приписује себи победу, није могао пак за 10 дана који од последње борбе пређише, ничега се латити, што би га од поменуте поразе сачувати могло. Истна је, да су немачке депеше трубиле, да је ђенерал Мантајел после „добивене победе“ код Ноела гонко непријатеља, по питање се истиче, да ли је то могуће било, када је Фајдхерб на шест миља од Пон Ноела у стању био у оспудну се борбу уш-

Југослав. 20.

отити? Сама та околност обара растурене главе о победи генерала Мантајела код Ноелса. Значајна је борба била код Балона и то с победоношним успехом Француза. И само ћутање генерала Мантајела о последњем овом догађају потврђује непосредно француски булетен. И до данас још нема опширнијег извештаја о битци код Балона.

Из Хавра јавља се, да је тамо приспела американска Стенмерова лађа „Кри“ и француски пароплов „Вил де Париз“, који су из Америке донели преко 12.000 сандука са оружјем. У свакој лађи налазе се 120.000 поправљених пушака, осим многих карабина. Тако исто донесено је више милијона фишека.

Генерал Врангел, заповедник 18. дивизије, послао је пруским „Ратним новинама“ преглед путовања своје дивизије, у коме се о невероватним убрзаним походима, као у опште о путовању друге немачке армије од Меца на реку Лоар прича. Цела 18. дивизија претурела је за девет дана једно на другим 34 1/2 миље, дакле за дан готово по 4 миље. За време од 17. октобра до 5. новембра стигла је поменути дивизија из Сен Хуберта до Арбувиља просторију од 55 1/2 миље. 28. новембра и 5. децембра прешла је она 11 1/2 миља и то првог дана од Селета преко Блва до пред сам Ла Шапел, затим натраг преко Авердона, Ваљетарда, Винрета, Ла Шапел до Мера, другог дана до Орлеана, у која су прво пешачке групе око 5 часова после подне стигле. Оваквима убрзаним походима, не могу се ни с којим походима свију времена сравнити.

По „Н. Вцб. нов.“ број досад погинулих баварских официра износи 247. По чину пало је од њих: 1 обрстајант, 15 мајора, 59 капетана, 52 обрлајтанта, 115 лајтаната, и 5 официрских кандидата.

По „Штатс-Анд.“ одговорно је пруски краљ Вилхем генералитету при честитању нове године ово:

Велики догађаји мораше се бити, да се ми на овом месту и на овај дан састанемо; вашем јунашћу, вашем издржању, као и храбрости војника, који се под вашим руковођењем налазе, имам ја једнако на досадашњим успесима да захваљујем. Али још није постигнута цел, још предстоји велика задаћа, без решења које не можемо ми до часног и трајног мира доћи. Такав нам је мир извесан, ако ви таква исти дела вршите, која сте до овог времена извршавали. То ћемо онда с успехом у будућност и гледати моћи и очекивати, шта Бог по својој благој вољи за нас одлучио буде.

При ручку издржавно је краљ ову здравницу: Подјезећу моју чашу, да нову годину поздравим. На прошлу погледамо ми с благодарношћу, на наступајућу с надом. Захваљујући припада војсци, која је с победе на победу вођена, моја пак захваљујући присутним немачким војскама, који су од чести вође тој војсци били, а од чести се њима прикључили. Надајте се упрте на крунисање дела — на частан мир.

„А. Авенар д'Ош“ пише о покушаном атентату — ублиотву на пруском краљу Вилхему:

Краљ пруски хтео је да озрвен дан кнежевине од Валеса што свечано је прослави и због тога је наредно у Веруљу разне сјајне свечаности. У префектури данана је част на којој учествоваху 80 лица, јавне играчке и свирка увеселиваху Пруссе до 11 часова ноћи, и волани водоскоца по дворанима заиграху сав генералитет.

Ове ускршње раскошне забаве Лудовика XIV. Као да су Вилхему у усхићење привеле. Прог дана ватим хтеде се он мало разхладити, те ирену у шетњу према Лувејану и Вуживалу. Нега оловљаваше једна мала пратња, и пушећи на луку шетња се он по први предстража. Наједанпут плану пушка, и тана пролети покрај ува краљева, овај клоу и на неколико корака паде у наручја свога пратиоца. У истом мигу одлучане се њих неколико из његове пратње, уште се месту одкуда је тана долетела, и са највећом смотреношћу поведе истргу.

После неколико тренутака испитивања доведоу они пред краља једног баварског војника, човека с поновитим лицем и живахним очима. Он држаше у својој руци још од метка уређану пушку. Стари Вилхем погледа га, без да је једну речцу изустиво, да зна, који је његова околина врло добро разумела. Два минута после тога пројурн баварском војнику тана кроз главу на очиглед Вилхему.

Дивизијони генерал, главни заповедник војског стана и ратни комесари при југо-западној француској армији, која се сада у Тулузи образује, Деме, Ли сажорас и Перен управили су овај проглао на своју војску:

Јунаци армије југо-запада! На оружје! То нека нам је једини одговор на победе непријатеља. Чедачамо се у несрећи. Што год су тежи удари наше несреће, тим се одлучније закључимо, да ћемо отачбину спасти. На оружје! То је пут на Лоар! То је пут у Париз. Сва је Немачка против нас јурнула, деда и очеви, Прус и Баварци, Виртембержанци и Саксонци, Бајани и Хановеранци сурваше се у Француску, да је попасу, Елсас и Лотринген, 25 наших департамана, које су они поламили и опустошили, стегу у њиховим канџама. Утврђени на Лоару, штепаши за грљан Париз, као да баш они сами позивају осталу Француску, да главној вероци у помоћ прискочи; и већ 79 пуних данака отвара пруска варош, своју војску наоруживајуће, своје становништво ранаће, своја наручја нама. Јунаци! Ваши је познато: Падом Париза помрачаће светлост свету, која је стотину година народима сјајала, уништиће се револуција од 1789., вања ће се поља увалити, ваше имање — ваша сиротиња — усађавање новог господара. Ваше је огњиште,

јунаци југо-запада, у овом тренутку има задовољство изрицати; оно је на обалама реке Лоара. Али ми позивајемо те Прус! 1792. тако исто победиоци, бегашу они пред заставом млађане републике. Тада тако исто дошли они у својим безобразним прогласима Француску; и тада беху они наше градове заузели, наше генерале побили, изађу и у самом срцу Париза усадили, и опет они безобразно гробаше пред нашим босонозима и траљаво наоружаним очевима, остављајући њихове добро уређене легаје своје топове у смртносним мочварама Шампање. Јунаци! То су исти Прус! Ви сте исти Французи! Што наши очеви извршише, то ћемо и ми извршити. Наша је анга-гарда била немоћна као 1792; као 1792. мора сав народ своје легије из земље створити. Нашој браћи паризлијама, нашој браћи на Лоару нужни уређени и за борбу извезбани батаљони... Добро! за један месец дана ми ћемо стара армија бити. На види, на киши проводимо вечбајућ се у војеном околу, и ако наши напори буду и претешки, то ћемо их радосно сносити, с погледом на нашу браћу, која без какве заштите од љуте силе с отвореним прима пред непријатељем стоје. Сваки онај, који би посред наших невоља подигао глас очајања и мекушња, сваки онај, који на очајнички позив св је отачбине не би хтео у бој поћи, сматраће се као издајница. Тако ће се исто за издајци сматрати и сваки онај, који против строге дисциплине шумла, без које се земља не може спасти. Што се нас таче, са другима, то нас никако друго честољубље не привлачи, него да с вама заједно сие окружности, неугодности и штрапце живота у војничком стану сносимо и делимо, и да на бојном пољу вама пут победи или смрти показујемо. Ни дело! Нека само тријест дана протекну, за које ће се војска југо-запада припремити, да лаворе Француској опет извојује. Ви, лудо занедан изроди Немачке, бијете се за једног човека, ми се пак боримо за вашу матер! Напред, јунаци, за слободу и отачбину! Живела једина и неразделна република! Дано у Тулузи, у главном војеном стану, 24. новембра 1870., 79. дана осаде Париза.

НОВИ САД 29. декем. Читаоцима „Заставе“ познато је, да је Раух-бан подигао парницу против „Заточника“ због чланака „лоњско-поље“ у којима је изложено како тај бан са својом дружином не само у политичном него и у материјалном погледу хоће да упропасти Хрватску. У ствари исцурења лоњског поља, ишао је за тим да у нека два и по милиона оштети ту сироту земљу, што је по „Заточнику“ и другим изворима и у овом листу у своје време било разложено и доказано. Раух-бан, да би целу ту отвар изврзео и престано као измишљотину и престу денуцијацију, поведе парницу код петрињског војеног суда, као надлежног „Заточнику“. Парница се та протезала све до сад, јер је Раух-бан свакојаке препреке стављао на пут што скорим решењу те ствари; нарочито је захтевао да се компетенција — надлежност — суђења пренесе на загребачки суд, под изговором, „да су тамо сва нужна акта, као саборски списи, на које се тужења страна у доказивању позивала“ и т. д. Наравно да би се онда у напред могао предвидети свршетак те парнице. Кад већ војени петрињски суд, а и оптужена страна не хтеде никако пригати на надлежност другог ког суда, до овог коме то постојећи закони дају, најпосле се парница приближи својо крају, и заврши као што овај телеграм јавља:

Петриња 26. декем. На коначној расправи пред овдешњим судом, у парници Раух-бана са „Заточником“ због лоњско-пољске ствари, „Заточник“ и Мравовић ослобођени.

Приметити имамо да је адвокат Мравовић писао оне чланке у „Заточнику“.

Из ововак завршетка те парнице, рађа се сад питање: Шта ће сад бити са Раух-баном? Кад су „Заточник“ и Мравовић ослобођени, онда је оно све и тина што је о лоњско-пољској ствари писано, и онда је Раух-бан кривац. Може ли таки човек и даље седети на столци хрватског банова? На ово би желели одговора од лабјурнала гр. Андришија, који је једини можда у целој угарској и тројној краљевини, који у Раух-бану још гледа поштена човека. Јавно мење, и необорива факта, нису могла Андришија привалети да напусти Раух-бана, кога је подржавао и против изражени вољи н. в. краља, да видимо сад хоће ли пресуда имати већу силу?!

Из Ваца добијемо од дра Световара Милетића овај телеграм: „Општини Врањеви, друштвима, пријатељима у Бечу, Будиму, Палавци, Новом Саду, Темешвару, Вршци, Панчеву, Бечеју, Одоси, на божењем поздраву и на колачу хвала. Милетић.“

НОВИЈЕ.

Брисел, 25. дег. „Егоал Белш“ јавља: Генерал Фајдхерб био је јуче у Лије, он ће се наскоро спет овеживе латати. — У Хавр стигаше из Најсундлаза 30.000 рибара, који ће у војску ступити. — Жил Фавр и Пикард захтевају, да се генерал Трошн због слабе енергије збаци. Буржоазија захтева више енергије. — Француска се решила, да докле год Енглеска не приповна француску републику, да докле веће на лондонској конференцији учествовати.

Брисел, (истог дана.) Два из Немачке заробљена француска официра обратила су се на

белгијски суд, да их овај кроз земљу пропусте. Расправа је са 1. јануар одређена. — Генерал Фајдхерб реорганише у Лије пада раштво француске северне армије.

Берлин, (истог дана.) По једној наредби ратног министра сви заробљени официри из Гарибалдовог кора промештају се у казамате у Кенигсберг, заробљени француски официри уживају опште официрске олакшице, сви пак остали заробљеници чувају се строго по казаматима.

Берлин, (истог дана.) По приватним бројавима, војска под заповедништвом генерала Шанси-а продире напред. — Генерал Тресков и генерал Вердер добили су довољна подкрепљења, којим ће у стању бити одапрети се исцекиваном нападају Француза код Белфор-Везула средством лоарске војске.

Берлин, 26. дек. (званично.) Верваљ, 25. дек. Данас сасвим мочарно време, 7 гради топлото. — Тврђавица Иси уђуткана је; дубардање је на свим тачкама добро. Наш губитак 4 војника мртва, 3 официра и 10 војника рањени.

Верваљ, 25. дек. Армија генерала Вердера имала је јужно од Везула омању борбу предстража, којом је приликом 200 војника заробљено. — Заузимањем Рокроа заробљено је 300 војника и освојено 72 топа, 1 застава, много оружје, чебана и рана; осам немачких заробљеника ослобођени су.

Лондон 24. дек. „Тајмс“ јавља; Армија генерала Шанси-а продире напред. Жил Фавр, коме је путни лист понуђен, да би на лондонској конференцији учествовати могао, одбио га је, наводећи за узрок, да није рад Париз у ово време остављати.

Лондон, 25. дек. Јуче су обдржавана два народна окупа (митинга), на којима је изражено саучешће према Французима; даље захтеваху приповнање републике и наглашаваху, да лондонска конференција треба да том приликом настоји, да се до мира дође. На једном митингу председавао је Немац, чијим настојавањем усвојен је закључак, да се код енглеске владе проти пруских тенденција одлучно протестује.

Монаково, 26. дек. Овде држе, да ће се Париз у другој половини месеца јануара ризиком предати.

Флоренција, (истог дана.) У једном писму јавља генерал Гарибалда, да су његове трупе после Дижона, и изјављује своје задовољство на начин француског вођења рата.

Рим, (истог дана.) Пруски посланик захтевао је, да Папа у једној енциклици наложи француском епископату, да овај одустане од дражења Француза против Немца, јер у противном случају строжије ће се против епископа поступити. Папа је изјавио, да ће он то саветовати, али само приватним путем. Бизмарк пак захтева, да Папа пошље одлучну заповест, као што је некад Грегор XVI. на пољске епископе упутио.

Цариград, (истог дана.) Код вароши Стлејманје (турск. варош у Ираку, северно-источно од Коркука, 5000 станов.) дошло је до боја између усташа и две бригаде пешака. Усташи су потучени и разбајени.

Беч, (истог дана.) По лондонским бројавима Енглеска ће, а не Аустрија изнети предлог у погледу пловила по Дунаву. — Бивши министар др. Гиокра отвара овде адвокатску канцеларију.

Позив на предплату.

Крајем овога месеца истиче рок свима претплатницима „Заставе“ који су се претплатили на лист за ову годину.

С тога позивамо све досадање претплатнике као и остале наше сународнике, који лист идуће године држати желе, да се пожуре са пошљањем претплате, вако би се могуће забуне при одравништву листа избећи могле.

Уједно опомињемо сваког ко нам што дугује, да дуг пошље што пре, како би и ми, а и они избегли непријатност опомињања. Нека сваки помисли на то, да ми трпимо велике штеде отуда, што нам пропадају или застајају код многи појединаца мале суме. Те суме које су сваком појединцу мале и незнатне за нас су велике, кад се све скупа погледе, а држимо, да нико неће с правом захтевати и у том погледу жртава од нас. Треба сваки да помисли на то, да ми само помоћу нашег наредо можемо лист издавати; да се дакле у нас најмање новац преслапа.

Како у правцу тако и у форми листа неће се ни у напред ништа изменити. По томе одпада свака препорука листа, од наше стране. Као што смо већ јавили сва главнија питања која спадају у дољокруг журналистике, пратиће са својим чланцима у овом листу др. Свет. Милетић.

На поднотак ћемо нарочиту пажњу од сад поклонити, у коме ће међу осталима писати и Панга Поповић.

Ко од досадашњих претплатника наших идуће године не усхте наш лист држати, нека први број натраг врати.

Цена је листу дојакосња.
На целу годину . . . . . 12 ф.
„ по године . . . . . 6 „
„ четврт године . . . . . 3 „
Претплату треба слати на: администрацију „Заставе“; остала писма на уредништво.
Уредништво и администрација „Заставе“ станује у дунавској улици у кући г. Цветковића бр. 11—12.
У Новом Саду, 23. дек. Уредништво.

ЧИТАОЦИМА „СРБИЈЕ“.

У броју 163. „Србије“, у уводу чланка под насловом „На критику на „Младу Србадију“, са потписом „Владимир Јовановић“ речено је нешто, што овогодишњи омл. одбор не може ћутањем прећи.

Омлад. одбор не привађаје, да је прегледање приповласти чланака и испитивање, дали су таки, да у омладински лист ући могу „цензурисање“. Ограђује се против подметања, да он на то иде, „да се у гуштује слободан израз ума“. Или би брат Владимир Јов. позвати морао, да у свету и један о задатку своје свестан лист има, који без разлике, без прегледања све приповласте му чланке прима; а нарочито, да је, не последња, већ ма која друга глав. скупштина омладинска одлуком којом „слободу мисли и речи“ освештала тим начином, да се у омладински лист мора примити свашта, — јер омлад. одбор признаје, да је „извршила од о чладински одлука“ али не „прости“, пошто онде, да нема омлад. одлука, држи да је „власт“ допустити их у правцу и духу одлука, које постоје и скупштине, која га је изабрала.

Брат Влад. Јов. био је и сам уредник и заступник и уредник и главни сарадник листа, па би му лако било метути руку на руди и признати, дали је увек све приповласте чланке и дописе без прегледања, журењени у лист примао, или је можда наднад и већ сложене и заштампање сиремљене „мисли и речи“ позвати и признати сарадника самовласно вадио и уватињао.

А што се брат Владимир Јов. жали, што му је рукопис „неколико недеља“ (управо три недеље) код председника одбора „узалудно“ (?) лежао, готово да је сувизио размишљати, да три недеље није велико одлагање прена листу који сваког месеца по једаред излази и према чланку, који је сваки члан одбора тео да промотри, пре него што ће се израћи: Смејмо га — или — не смејмо га у омладински лист примити.

Од како „Млада Србадија“ излази, темпо ће се наћи и један већи чланак, да је од дана, кад је одбору у руке дошао, пре три и четар недеље у листу штампан изашао. И нико се не потужи, нико чланове одбора „цензорама“ не назва, нико не рече да се угуштује слободан израз ума — до сад прво брат Владимир Јовановић.

Из састанка годишњег омлад. одбора. У Новом Саду 24. Децембра 1870.
Др. Јава Костић,
председник омлад. одбора.
Миша Димитријевић,
тајник омлад. одбора.

* Ово је требало да изађе у листу „Србије“, али по што је тај лист претпо излазати, то се печата сад у „Застави“.

Прилози

идаће народне дворане наземлишту магичином у Новом Саду.

Скупно Сима Марковић:
Гедеон Дуњерски и синови из Сентомаша 10 ком. пол. 100 ф. Петар Сарајлић 1. зајамницу и платио 10 ф. Марја Сарајлић 1. зајамницу и платио 10 ф. Младен Јоцић из Сентомаша 1. зајамницу и платио 10 ф. Емилија Јоцић 1. зајамницу и платио 10 ф. Лука Јоцић 1. зајамницу и платио 10 ф.
Сам се јавио Матија Матић из Б. Комлоша 1. зајамницу пол. 10 фор.

НА СПОМЕНИК ИСЕ ДАВИДОВЦА.

ИТ. Јефта Вукадиновић свештеник у Ст. Врбау, 1 фор. Гавра Влашкалић 1 фор. — Свега 2 фор.

Књижевне вести.

Забринутој публици „ЗМАЈЕВОЈ“

даје се на знање, да ће је „Змај“ најдаље до богојављења у Новом Саду поздравити. Да „Змај“ оно буде, и по садржају и по редовном излажењу и са илустрацијама, што је давно требао бити, постарала се „задруга Сентомашка“, која ће одсад „Змаја“ издати и то у Бечу — мајдану лепи илустрација.

Ово нек је засада и одговор на неке рекламадија. Опширније у броју који први изиће.

Уредништво „Змаја.“

ПОЗИВ

НА ЈАВНА ПРЕДАВАЊА У НОВОМ САДУ.

У так на нову 1871. год. баће прво јавно предавање, и том ће приликом говорити: А. Хадич о овом предмету: „КАД СУ ЖЕНСКЕ ЛЕПЕ.“

